

PAGALBINĖ MEDŽIAGA MOKYTOJAMS

Napas nustato pavojus. Pirmoji pamoka.

Rizikos ir pavojų nustatymas

Napas filme „Pavojinga veikla“

„Pavojinga veikla“ – tai trumpas filmas apie pavojus darbe ir dėl jų kylančią riziką ir apie tai, jog būtina vertinti riziką ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, padaryti darbo vietas saugesnes ir sveikesnes. Jame parodomi pavojai ir dažniausiai darbo vietose pasitaikantys rizikos veiksniai, dėl kurių reikia „sustoti, pagalvoti ir tik tuomet veikti“.

Filme aiškinama, kuo skiriasi pavojai ir rizika, kaip juos pašalinti ar sumažinti. Visa tai atskleidžiama praktinėse situacijose, iš kurių galima geriau suprasti, ką reiškia „rizika“.

Rizikos vertinimas

Šiuo filmu siekiama, kad žiūrovai geriau suprastų, kas yra rizikos vertinimas ir kokia jo reikšmė, norint išvengti nelaimingų atsitikimų ir susirgimų darbe, būtent:

- paaiškinti skirtumą tarp pavojaus ir rizikos;
- supažindinti su rizikos vertinimo pagrindais;
- pateikti konkrečių pavyzdžių apie tai, ką norime pasakyti;
- teoriją susieti su praktika.

Kodėl reikalingas rizikos vertinimas?

Rizikos vertinimas – tai sėkmingo saugos ir sveikatos valdymo pagrindas ir priemonė nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių susirgimų skaičiui sumažinti. Tinkamas rizikos vertinimas darbo vietose gali pagerinti darbuotojų saugą ir sveikatą ir, apskritai, visus verslo rezultatus.

Kas yra rizikos vertinimas?

Rizikos vertinimas – tai rizikos (galimų pasekmių) darbuotojų saugai ir sveikatai, kurią gali sukelti darbo vietoje esantys pavojai, vertinimas. Tai sistemingas visų darbo aspektų nagrinėjimas, užduodant sau tokius klausimus kaip:

- dėl ko darbo vietoje galima susižeisti ir pakenkti sveikatai;
- ar galima pašalinti pavojus ir jei negalima, tai;
- kokių prevencinių ar apsaugos priemonių reikia darbo vietoje, norint sumažinti (arba kontroliuoti) riziką.

Dažniausi rizikos veiksniai darbo vietose (daugelis jų yra ir namuose):

- elektra,
- ugnis,
- įrankiai, ypač pjaunamieji, pavyzdžiui aštrūs įrankių ašmenys ir peiliai,
- mechanizmai,
- pavojus paslysti, nukristi nuo kopėčių ar laiptų, nukristi iš aukščio (pvz., nuo pastolių ar nuo stogo),
- transporto priemonės (rizika vairuotojams arba pėstiesiems),
- raumenų ir kaulų pažeidimai, kuriuos sukelia sunkių daiktų tvarkymas, kūno sukimas, lenkimas, netaisyklinga kūno laikysena (pvz., darbas sėdint prieš monitorių), pasikartojantys judesiai (pvz., prie konvejerio),

- cheminės medžiagos: staigus poveikis įkvėpus, nudegimai arba sudirginta oda, ir ilgalaikio poveikio pasekmės, kaip antai vėžys, kvėpavimo takų ligos ir alergija,
- biologiniai veiksniai: bakterijos, grybeliai ar virusai, pvz., ligoninėje, ar medicininės analizės laboratorijoje, esant blogai oro kondicionieriaus priežiūrai,
- triukšmas, vibracija, lazerinė spinduliuotė, jonizuojančioji spinduliuotė, elektromagnetiniai laukai, ultravioletiniai spinduliai ir t. t.

Šiems rizikos atvejams iliustruoti galima panaudoti įvairius skirtingų Napo filmų (A lentelė) epizodus.

Penki rizikos vertinimo etapai

Šioje pamokoje susitelksime į du pirmuosius rizikos vertinimo etapus: nustatysime pavojus ir asmenis, kuriems jie gresia, ir įvertinsime ir prioritetine tvarka suskirstysime rizikos veiksnius. Kitiems trims etapams skirta serijos „Napas nustato pavojus“ antroji pamoka.

Antroje serijos „Napas nustato pavojus“ pamokoje, kurios pavadinimas – „Įsikišimas ir prevencija“, aprašomas 3 etapas – prevencinių veiksmų pasirinkimas, 4 etapas – prevencinių veiksmų vykdymas ir 5 etapas – stebėseną ir peržiūrą.

1 etapas. Nustatyti pavojus ir asmenis, kuriems jie gresia

Atminkite: pavojų gali kelti bet kas – medžiagos, su kuriomis dirbama, įranga, darbo metodai ir jų taikymas, t. y. viskas, kas gali padaryti žalos.

Štai keletas patarimų kaip nustatyti keliamus pavojus:

- apeikite ir apžiūrėkite darbo vietą, svarstydami, kas gali pakenkti sveikatai;
- paklauskite sutiktų žmonių, su kokiomis problemomis jie yra susidūrę;
- atkreipkite dėmesį į triukšmą ir kenksmingas medžiagas, kurios gali daryti ilgalaikį poveikį, ir į akivaizdžius pavojus, pvz., paslysti ir užkliuvus pargriūti.

Svarbu nustatyti, kam gresia konkretus pavojus. Turėkite galvoje ne atskirus asmenis, o žmonių grupes, pvz., sandėlio ir bibliotekos darbuotojus arba praeivius. Kai kurioms grupėms rizika nukentėti yra didesnė, pavyzdžiui, žmonėms su negalia, mažiems vaikams ir senyvo amžiaus žmonėms (žr. antrąjį Napo filmo „Pavojinga veikla“ epizodą „Nustatyk nežinomą“).

2 etapas. Rizikos vertinimas ir prioritetų nustatymas

Atminkite: rizika – tai didelė ar maža tikimybė, kad kas nors nukentės.

Kitas etapas – įvertinkite kiekvieno pavojaus riziką, t. y. pagalvokite:

- kokia tikimybė, kad kas nors nukentės;
- kaip stipriai kas nors gali nukentėti;
- kaip dažnai (ir kiek) darbuotojų susiduria su konkrečiu pavojumi.

Daugelį pavojų ir pavojingų darbų pakanka tiesiog apgalvoti, remiantis sveiku protu, ir nereikia jokių specialių įgūdžių ar sudėtingų metodų, ypač kai pavojai nėra dideli arba kai rizika nukentėti gerai žinoma ir lengvai nustatoma. Tuomet nustatomi rizikos veiksmų prioritetai, pagal kurias imamasi priemonių.

Svarbiausi yra tie rizikos veiksniai, kurie gali būti sunkių nelaimingų atsitikimų (pvz., kritimo iš aukščio) priežastis, ir veiksniai, dėl kurių tikimybė nukentėti yra didelė (pvz., slidžios ar aplūžusios grindys) (žr. Napo filmo „Pavojinga veikla“ epizodą „Vertink riziką“).

A lentelė

Rizika	Filmas	Epizodas
Eismo nelaimės		
Partrenktas transporto priemonės	Napas saugiai dirba statybos aikštelėje	6. Kiekvienam savas kelias
Skubėjimas ir dėmesio stoka	Napas užsiima valymo veikla	1. Plano keitimas
Pavargimas ir skubėjimas	Napas ir saugi techninė priežiūra	5. Neskubėk ir būsi pirmas!
Didelis greitis ir nematoma rizika	Napas ir... pavojinga veikla	5. Pavojingas derinys
Ugnis		
Ugnis	Cheminės medžiagos – pavojinga!	3. Degi
Ugnis	Geriausių ženklų istorija	2. Draudimo ženklas. Nerūkyti
Ugnis	Geriausių ženklų istorija	4. Gelbėjimosi ženklas. Avarinis išėjimas
Ugnis	Geriausių ženklų istorija	5. Priešgaisriniai ženklai. Gesintuvas
Elektra		
Elektra	Sauga darbe... ir ne tik	Epizodas apie tai, kaip Napas rengia vakarėlio apšvietimą
Mašinos		
Mašinos	Napo nuotyčiai	5. Tinkama apsauga tinkamu laiku
Mašinos	Napas ir... pavojinga veikla	1. Atsargiai! Pavojus
Triukšmas		
Triukšmo poveikis	Napas padeda mažinti triukšmą	Visas filmas
Cheminės medžiagos		
Cheminių medžiagų rizika	Cheminės medžiagos – pavojinga!	Visas filmas
Paslydimas ir kritimas		
Pavojus paslysti	Napo nuotyčiai	1. Nurodomųjų ženklų svarba
Kritimas nuo laiptų	Napo nuotyčiai	2. Nurodomųjų ženklų nepakanka
Kritimas nuo laiptų	Sauga darbe... ir ne tik	Epizodas apie Napą ant laiptų, apkrautų įvairiais daiktais
Kritimas iš aukščio	Napas saugiai dirba statybos aikštelėje	2. Rizikuoti neverta
Krintantys objektai	Napas saugiai dirba statybos aikštelėje	1. Statykime saugiai
Tvarkymas rankomis		
Sunkūs kroviniai	Napas saugiai dirba statybos aikštelėje	5. Smūgis į nugarą
Sunkūs kroviniai	Napas padeda palengvinti krūvį	3. Skaldyk ir valdyk
Sunkūs kroviniai	Napas padeda palengvinti krūvį	10. Laikyk mane tvirtai
Sunkūs kroviniai	Napas padeda palengvinti krūvį	6. Dvikova
Prasta kūno laikysena	Napas padeda palengvinti krūvį	5. Radikalioji ergonomika
Prasta kūno laikysena	Napas padeda palengvinti krūvį	8. Mąstyk judėdamas
Vibracija		
Vibracija	Napas padeda palengvinti krūvį	4. Blogoji vibracija

Antroji serijos „Napas nustato pavojus“ pamoka skirta kitiems rizikos vertinimo klausimams – įsikišimui ir prevencijai.

Šią mokomąją medžiagą parengė EU-OSHA kartu su Napo konsorciūmu – HSE (JK); DGUV (Vokietija); INAIL (Italija); INRS (Prancūzija); SUVA (Šveicarija); ir AUVA (Austrija).

